

ประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมาของหนังสือสำหรับเด็กในซีกโลกภาคตะวันตก

ก่อนที่จะมีการคิดค้นตัวอักษร วรรณกรรมสำหรับเด็กเริ่มขึ้นในรูปของนิทาน หรือ เรื่องที่เล่ากันรอบ ๆ กองไฟ หรือ เพลงพื้นเมืองชนิดต่าง ๆ^๑ เรื่องเหล่านี้แต่แรก เป็น เรื่องที่แต่งขึ้นสำหรับผู้ใหญ่ แต่ก็เป็นที่นิยมกันในหมู่เด็ก ๆ ด้วย หนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อ เป็นหนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เริ่มขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๗ และ ๘ เมื่อพระและ นักปราชญ์บางคนได้แต่งหนังสือบทเรียนสำหรับเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายถึงโลก และธรรมชาติต่าง ๆ สารานุกรมเล่มแรกสำหรับเด็กแต่งโดย แอนเซล์ม (Anselm, 1033 - 1109) ซึ่งมีตำแหน่งเป็นพระราชาคณะแห่งแคนเตอร์เบอรี (Archbishop of Canterbury) ประมาณปี ค.ศ. ๑๐๗๕^๒

ได้มีผู้คิดประดิษฐ์ เครื่องพิมพ์ขึ้นในทวีปยุโรปในยุคฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม (Renaissance) ประมาณ คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ความสำเร็จนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และตื่นตัวอย่างมากภายในวงวรรณกรรม^๓ ในประเทศอังกฤษ วิลเลียม แคนซตัน (William Caxton, 1422 - 1491) ซึ่งเป็นผู้พิมพ์ชาวอังกฤษคนแรก ได้ตีพิมพ์หนังสือ A Book of Courtsey และสารานุกรมเล่มแรก ๆ ออกมา แต่ที่สำคัญ ได้แก่ ผลงาน ของ เซอร์ โทมัส มอลครี่ (Sir Thomas Malory, C1400 - 1471) ชื่อ

¹Cornelia Meigs, et al, A Critical History of Children's Literature, rev. ed. (London: Macmillan, 1969), p. 1.

²Ruth Tooze, "Children's Literature," The New Book of Knowledge: (1974): 236.

³กำธร สติรกุล, หนังสือและการพิมพ์, หน้า ๔๕.

Morte d' Arthur นอกจากนั้นก็ยังมี The History of Reynard the Fox (ค.ศ. ๑๔๘๑) และในปี ค.ศ. ๑๔๘๔ เขาได้แปลนิทานอีสป (The Fables of Aesop) มาจากภาษาฝรั่งเศสเพื่อพิมพ์จำหน่ายด้วย เขามีวัตถุประสงค์จะชี้แนะแนวความคิดด้านศีลธรรมแก่เด็ก ๆ โดยใช้ผลงานเหล่านี้^๑

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ เริ่มมีการเคลื่อนไหวด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กมากขึ้น เนื่องจากขณะนั้นกระดาษยังคงเป็นของหายากและมีราคาแพง จึงมีผู้จัดทำ ฮอรั่น บุค (Horn Book) ขึ้น อันที่จริง ฮอรั่น บุค มิใช่หนังสือ แต่เป็นแผ่นไม้รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งมีกระดาษแปะติดไว้ทั้ง ๒ ด้าน "และมีแผ่นเขาสัตว์บางใสประกบไว้อีกชั้นหนึ่ง"^๒ เนื้อหาประกอบด้วยพยัญชนะภาษาอังกฤษแบบต่าง ๆ พยางค์ง่าย ๆ สำหรับหัดอ่าน และบทสวด แผ่นไม้นี้จะมีความถ่วงซึ่งจะร้อย เชือกผูกไว้กับ เข็มขัดหรือใช้ห้อยคอได้ ฮอรั่น บุค นับเป็นหนังสือสำหรับหัดอ่านเล่มแรกที่ย่างที่สุดสำหรับเด็ก ๆ ได้รับความนิยมอยู่เป็นเวลานาน และแพร่หลายจากประเทศอังกฤษไปสู่ประเทศสหรัฐอเมริกาในปลายสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗^๓

ศาสนาเริ่มมีอิทธิพลมากขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ในปี ค.ศ. ๑๖๔๔ จอห์น อาโมส โคมินิอุส (John Amos Comenius, 1592 - 1670) ชาวโบฮีเมีย (Bohemia) ซึ่งมีตำแหน่งเป็นบิชอปแห่งโมราเวีย (Bishop of Moravia) ได้เขียนหนังสือภาพสำหรับเด็กเล่มแรกออกมาเป็นภาษาละติน ชื่อ Orbis Sensualium Pictus (The Visible World) และในปี ค.ศ. ๑๖๕๘ ชาร์ลส์ ฮุก (Charles Hook) ได้แปลออกเป็นภาษาอังกฤษ หนังสือเล่มนี้เป็นตำราอธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ ในโลก

¹F.J. Harvey Darton, Children's Books in England, 2d ed. (London: Cambridge University Press, 1960), p. 10.

²Beulah Folmsbee, A Little History of the Horn Book (Boston: Horn Book, 1965), p. 2. "... and over this was laid a piece of transparent horn ..."

³Ibid., pp. 1 - 14.

รวมทั้งปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยมีภาพประกอบทุก ๆ หน้า โคมินอัส รู้ว่าเด็ก ๆ ชอบรูปภาพ และเขาเข้าใจถึงความสำคัญของภาพประกอบในกระบวนการเรียนรู้ เขามีความเชื่อว่าเด็ก ๆ จะสามารถเข้าใจและเรียนรู้ได้เร็วกว่า ถ้าได้เห็นภาพไปด้วย ผลงานของเขานับว่าเป็นต้นกำเนิดของสารานุกรมประกอบภาพในปัจจุบัน^๑ ในระยะหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ นี้ เป็นระยะที่เรียกกันว่า กุด กอดดี บุคส์ (Good Godly Books) เนื่องจากหนังสือสำหรับเด็กที่ผลิตออกมาในช่วงนี้จะเป็นหนังสือที่สั่งสอนศีลธรรมจรรยา และสอดแทรกเรื่องราวต่าง ๆ ทางศาสนาไว้อย่างมากมาย จนดูราวกับมิใช่เป็นหนังสือสำหรับเด็ก นักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียง ได้แก่ จอห์น บันยอน (John Bunyan, 1628 - 1688) ซึ่งเป็นนักเทศน์^๒ เขาได้เขียนหนังสือชื่อ The Pilgrim's Progress ขึ้นในปี ค.ศ. ๑๖๗๘ เนื้อเรื่องกล่าวถึงการเดินทางแสวงบุญของชาวคริสต์กลุ่มหนึ่งไปยังเมืองซีเลสเชียล (Celestial City) หรือเมืองเยรูซาเล็ม (Jerusalem) ซึ่งต้องพบกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมอยู่เป็นเวลานานมาก และมีผู้แปลออกเป็นภาษาต่าง ๆ หลายสิบภาษา^๓

ในประเทศฝรั่งเศส ชาร์ลส์ แปร์โร (Charles Perrault, 1628 - 1703) ได้รวบรวมและตีพิมพ์เทพนิยายสำหรับเด็กขึ้น ๘ เรื่อง ในปี ค.ศ. ๑๖๘๗ ให้ชื่อว่า Histoires ou Contes du temps passé avec des moralités (Histories or Tales of Long Ago with Morals) เทพนิยายทั้ง ๘ เรื่องนี้ได้รับความนิยมจากทั้งเด็กและผู้ใหญ่มากจนถึงปัจจุบันนี้ นับได้ว่าเป็นวรรณกรรมอมตะชิ้นหนึ่ง ได้แก่ Cinderella, The Sleeping Beauty, Red Riding Hood, Bluebeard, Puss-in-Boots, Little Thumb, Diamonds and Toads และ Requet with the Tuft นอกจากนี้

¹M.F. Thwaite, From Primer to Pleasure (London: Library Association, 1966), pp. 19 - 30.

²Darton, Children's Books in England, p. 53.

³D.C. Browning, comp., Everyman's Dictionary of Literary Biography English and American, rev. ed. (London: J.M. Dent, 1960), pp. 95 - 96.

เขายังได้ตีพิมพ์ทกลอนสำหรับเด็กที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ Contes de ma Mère l'Oye (Tales of Mother Goose) ด้วย^๑

หนังสือสำหรับเด็กฉบับแรกของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ The New England Primer จัดพิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ. ๑๖๔๐ เนื้อหาประกอบด้วยพยัญชนะต่าง ๆ ตัวสะกด คำถามคำตอบ และโคลงกลอนเกี่ยวกับศาสนา^๒ หนังสือเล่มนี้เป็นวรรณกรรมอเมริกันเล่มแรกที่แพร่หลายออกไปนอกประเทศ ไปยังประเทศอังกฤษและสกอตแลนด์ และมีอิทธิพลต่อเด็ก ๆ ต่อมาอีกเป็นเวลากว่า ๑๐๐ ปี^๓ หนังสือเรียนของนักเรียนชั้นประถมต้นเล่มแรกตีพิมพ์ขึ้นในปี ค.ศ. ๑๗๘๓ โดย โทมัส อีไซอาห์ (Thomas Isaiah, 1749 - 1831) ซึ่งเป็นผู้ตีพิมพ์และผู้ขายหนังสือแห่งเมืองบอสตัน (Boston) และวูสเตอร์ (Worcester) และมีบทบาทเป็นอย่างมากในวงการหนังสือสำหรับเด็กในสหรัฐอเมริกา หนังสือเล่มนี้ ชื่อ Spelling Book แต่งโดย โนอาห์ เว็บสเตอร์ (Noah Webster, 1758 - 1843)^๔ จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่เริ่มมีหนังสือสำหรับเด็กฉบับแรกในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ จนกระทั่งถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ หนังสือสำหรับเด็กผลิตขึ้นเพื่อสนองวัตถุประสงค์ด้านการเรียนการสอน ในด้านอื่น

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ มีผู้เขียน เรื่องอ่านเล่นสำหรับผู้ใหญ่^๕ เรื่อง ซึ่งเด็ก ๆ นิยมอ่านกันมากจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ จนในที่สุดถูกจัดเข้าเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กไป คือ Robinson Crusoe เขียนโดย แดเนียล ดีโฟ (Daniel Defoe, 1659 - 1731) ในปี ค.ศ. ๑๗๑๙ และ Gulliver's Travels เขียนโดย โจนาธาน สวิฟท์

¹ Arbuthnot and Zutherland, Children and Books, p. 89.

² Meigs, et al, A Critical History of Children's Literature, pp. 112 - 113.

³ Ibid., p. 114.

⁴ Ibid., p. 121.

(Jonathan Swift, 1667 - 1749) ในปี ค.ศ. ๑๗๒๖^๑ ปี ค.ศ. ๑๗๒๙ อาร์แซมเบอร์ (R. Samber) ได้แปล Tales of Mother Goose ของ ชาร์ลส์ แปร์โร (Charles Perrault) ออกเป็นภาษาอังกฤษ หนังสือเล่มนี้เป็นที่นิยมกันมากในหมู่เด็ก ๆ และอีก ๑๕ ปีต่อมา จอห์น นิวเบอร์รี่ (John Newbery, 1713 - 1767) ซึ่งเป็นทั้งนักประพันธ์ พ่อค้า ผู้พิมพ์ และผู้ขายหนังสือในกรุงลอนดอน เริ่มพิมพ์หนังสือปกอ่อน เล่มเล็ก ๆ ราคาถูกสำหรับเด็ก เล่มแรก คือ A Little Pretty Pocket-Book Intended for the Instruction and Amusement of Little Master Tommy and Pretty Miss Polly มีขนาด ๒ $\frac{1}{2}$ " x ๓ $\frac{1}{2}$ " ประกอบด้วยบทกลอนง่าย ๆ และกฎสำหรับความประพฤติของเด็กอีก ๑๖๓ ข้อ หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๗๔๔^๒ นอกจากนั้น เขายังเป็นผู้ให้กำเนิดแชปบุคส์ (Chapbooks) ซึ่งเป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ราคาถูกเพียง ๑ หรือ ๒ เพนนี ขายโดยพวกพ่อค้าเร่ (chapman) หนังสือลักษณะนี้กระจายไปตามที่ต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว เนื้อหามักจะเป็นนิทานสนุก ๆ เช่น เทพนิยายของชาร์ลส์ แปร์โร และเรื่อง Arabian Nights^๓ ในปี ค.ศ. ๑๗๖๕ นิวเบอร์รี่ พิมพ์ The History of Little Goody Two-Shoes^๔ และ Mother Goose's Melody เล่มหลังนี้นับเป็นบทกลอนกลุ่มเด็กที่สำคัญ และมีชื่อเสียงที่สุด^๕

ในปี ค.ศ. ๑๗๖๘ หลังจากที่นิวเบอร์รี่ถึงแก่กรรม ผู้ช่วยของเขาชื่อ เบนจามิน คอลลินส์ (Benjamin Collins) ได้ผลิตแบบเทิลดอร์ (Battledore) ขึ้น มีลักษณะ

¹Tooze, "Children's Literature," p. 236.

²Nancy Larrick, "Literature for Children," The Encyclopedia Americana International Edition 17(1975): 562.

³Thwaite, From Primer to Pleasure, pp. 37 - 38.

⁴Ibid., p. 48.

⁵Ibid., p. 45.

เป็นแผ่นกระดาษแข็งพับสาม เนื้อหายังคงมีพยัญชนะ และคำอ่านง่าย ๆ เช่นเดียวกับ ออร์นบुक และแซปุกส์ แต่เริ่มมีภาพประกอบ และไม่มีคำสอนทางศาสนา¹

ในประเทศฝรั่งเศส ปี ค.ศ. ๑๗๖๒ จัง จากส์ รูโซ (Jean Jacques Rousseau, 1712 - 1778) ได้คิดทฤษฎีทางการศึกษาใหม่ และอธิบายไว้ในหนังสือชื่อ Emile เขามีความคิดว่าเทพนิยายและเรื่องเพื่อฝันต่าง ๆ ไม่เหมาะสำหรับเด็ก เพราะจะทำให้เด็กหลงมกมายอยู่กับสิ่งไร้สาระ เช่น ภูตผี เวทย์มนตร์ เทพยดา ฯลฯ ทฤษฎีของเขาถืออิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวงการการศึกษาทั่วโลก เป็นผลให้เกิดข้อเขียนเกี่ยวกับการสั่งสอนศีลธรรมจรรยาแก่เด็ก ชี้แนะลงไปว่าเด็กที่จะประสบผลสำเร็จในบั้นปลาย ในขณะที่เด็กไม่ตีจะประสบผลตรงกันข้าม^๒

ตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ วิลเลียม เบลค (William Blake, 1757 - 1827) ผู้เป็นทั้งจิตรกรและศิลปิน ซึ่งมีความเชื่อว่าเด็กมิใช่เป็นวัตถุที่จะถูกปั้นตามความต้องการของผู้ใหญ่ เด็กมีชีวิตจิตใจของตนเอง เขาแสดงความคิดเห็นไว้ในผลงานที่มีชื่อเสียง ๒ เล่มของเขา คือ Songs of Innocence ในปี ค.ศ. ๑๗๘๙ และ Songs of Experience ในปี ค.ศ. ๑๗๙๔ แนวความคิดของการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก เปลี่ยนจากการสั่งสอนศีลธรรมมาเป็นหนังสือที่เน้นด้านความคิดฝันและจินตนาการ^๓ หนังสือทั้ง ๒ เล่มนี้ เบลค เป็นทั้งผู้ประพันธ์บทกลอน แกะสลักแม่พิมพ์ วาดภาพประกอบ ระบายสี และเย็บเล่มเอง^๔

วรรณกรรมสำหรับเด็กในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการเปลี่ยนแปลงจากข้อเขียนซึ่งมีแนวโน้มไปทางการสอนและศาสนามาเป็นเรื่องที่

¹Tooze, "Children's Literature," p. 237.

²John Rowe Townsend, Written for Children, an Outline of English Children's Literature (London: Garnet Miller, 1965), p. 27.

³Twaite, From Primer to Pleasure, p. 79.

⁴Arbuthnot and Zutherland, Children and Books, p. 54.

แสดงถึงแนวความคิดเชิงสร้างสรรค์ ตัวเอกของเรื่องมักจะเป็นวีรบุรุษ และมีเหตุการณ์ผจญภัยต่าง ๆ มากมาย¹ นักเขียนในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ได้รับสมญาว่า เป็นกวีโรแมนติก (romanticists) ได้แก่ นักเขียนที่เขียนจากความรู้สึกและความสะเทือนใจ รวมทั้งอารมณ์ที่เป็นสากลของมนุษย์ เช่น ความรัก ความโกรธ ความเมตตากรุณา ฯลฯ^๒

ในประเทศอังกฤษ ชาร์ลส์ แลมบ์ และ แมรี แลมบ์ (Charles Lamb 1775 - 1834, Mary Lamb, 1767 - 1847) ซึ่งมีความสนใจในการเขียนเรื่องเพื่อความเพลิดเพลินของเด็ก ได้นำเอาบทละครของเชกสเปียร์มาเขียนใหม่ด้วยภาษาง่าย ๆ เหมาะกับเด็ก โดยได้ชื่อว่า Tales from Shakespeare (ค.ศ. ๑๘๐๗) และนำเทพปกรณัมของกรีกบางเรื่องมารวบรวมไว้ในหนังสือ ชื่อ Adventures of Ulysses (ค.ศ. ๑๘๐๘)^๓

ในปี ค.ศ. ๑๘๒๔ มีการแปลผลงานชื่อ The German Popular Stories ของจากคอป ลุดวิก กริมม์ (Jacob Ludwig Grimm, 1785 - 1863) และวิลเฮล์ม คาร์ล กริมม์ (Wilhelm Carl Grimm, 1786 - 1859) จากภาษาเยอรมันมาเป็นภาษาอังกฤษเป็นครั้งแรก พี่น้องทั้ง ๒ ผู้เป็นผู้สอนวิชาวรรณกรรมพื้นบ้านในมหาวิทยาลัยได้เดินทางไปตามที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศเยอรมัน และเก็บรวบรวมนิทานพื้นบ้านต่าง ๆ มาเขียนไว้เป็นหลักฐาน เพื่อเป็นการศึกษาค้นคว้าด้านประวัติของประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ นับเป็นแนวทางให้กับนักเขียนนิทานพื้นบ้านคนอื่น ๆ ในโอกาสต่อมา

ในเวลาเดียวกัน ในประเทศเดนมาร์ก นักเล่านิทานผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่ง คือ แฮนส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน (Hans Christian Andersen, 1805 - 1875) ทำการรวบรวมนิทานพื้นเมืองเก่า ๆ และนำมาดัดแปลง เพิ่มเติมเรื่องใหม่ ๆ เข้าไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกเพลิดเพลินของเด็กโดยเฉพาะ นิทานเหล่านี้มีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. ๑๘๔๖ และยังคงเป็นเทพนิยายที่มีผู้นิยมอ่านมากที่สุดจนกระทั่งทุกวันนี้^๔

¹Tooze, "Children's Literature," p. 237.

²สิทธา พิณจวบถล และ ทิพย์สุนทร นาคชน, การอ่านและพิจารณาหนังสือ (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๒๖.

³Arbuthnot and Zutherland, Children and Books, p. 96.

⁴Larrick, "Literature for Children," p. 563.

ในประเทศสหรัฐอเมริกา นักประพันธ์เริ่มเขียนเรื่องที่มีตัวละครที่มีลักษณะ และอุปนิสัยคล้ายคนจริง ๆ ระยะเวลานี้เป็นยุคเริ่มต้นของหนังสือสำหรับเด็กสมัยใหม่ ^๑แซมเอล กริสว็อลด์ กูดริช (Samuel Griswold Goodrich, 1793 - 1860) ซึ่งใช้นามปากกา ปีเตอร์ พาร์ลีย์ (Peter Parley) ได้ตีพิมพ์หนังสือชุดปีเตอร์ พาร์ลีย์ ออกมาเป็นจำนวนมากกว่า ๑๐๐ ชื่อเรื่อง มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ นิยายต่าง ๆ ศิลปะ และวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เป็นการนำเอาความรู้ทางวิชาการมาดัดแปลงให้เหมาะสมสำหรับเด็ก โดยใช้ศิลปะทางการประพันธ์เข้าช่วย^๑

จาคอบ แอบบอท (Jacob Abbot, 1803 - 1879) ชาวอเมริกัน เป็นทั้งนักบวชและนักการศึกษา ได้แถลงจุดประสงค์ในงานเขียนของเขาวามี ๒ ประการ คือ ด้านการสอนและความบันเทิง^๒ เขาได้สร้างตัวละคร ชื่อ รอลโล (Rollo) ขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๓๔ หนังสือชุดการผจญภัยของรอลโลนั้นได้ให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์แก่เด็ก ๆ มากกว่าที่พวกเขาจะได้รับจากหนังสือเรียน^๓ หลังจากนั้น แอบบอทเขียนหนังสืออีก ๒ ชุด ให้ชื่อว่า Lucy Books (ลูซี่เป็นลูกพี่ลูกน้องกับรอลโล) และ Franconia Stories หนังสือชุดหลังนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวนิวอิงแลนด์ในยุคนั้น

นักประพันธ์ชาวอังกฤษเริ่มเขียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิตภายในโรงเรียน ในปี ค.ศ. ๑๘๔๑ แฮเรียท มาร์ตินิว (Harriet Martineau, 1802 - 1876) จัดพิมพ์หนังสือ ๒ เล่ม คือ The Crofton Boys และ Feats on the Fjord ส่วน โทมัส ฮิวส์ (Thomas Hughes, 1822 - 1896) จัดพิมพ์ Tom Browns's School Days ในปี ค.ศ. ๑๘๔๗^๔

¹ Arbuthnot and Zutherland, Children and Books, p. 96.

² Allen Johnson, ed., Dictionary of American Biography (New York: Charles Scribner's Sons, 1928), 1: 21 - 22.

³ Arbuthnot and Zutherland, Children and Books, p. 96.

⁴ Tooze, "Children's Literature," p. 238.

หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการผจญภัยอันน่าตื่นเต้นต่าง ๆ เริ่มเข้ามามีบทบาท
ในระยะนี้ และโดยมากมักจะใช้ฉากและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์จริง ๆ
ชาร์ลอตต์ แมรี ยังก์ (Charlotte Mary Yonge, 1823 - 1901) เขียน The
Little Duke ในปี ค.ศ. ๑๘๕๔ และ The Dove in the Eagle's Nest
ในปี ค.ศ. ๑๘๖๖^๑

ในประเทศสหรัฐอเมริกา เจมส์ เฟนนิมอร์ คูเปอร์ (James Fenimore
Cooper, 1789 - 1851) ได้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงมากชุดหนึ่ง ชื่อ Leather-
stocking Tales ซึ่งเรื่องที่มีผู้นิยมมากที่สุด คือ The Last of the Mohicans
ในปี ค.ศ. ๑๘๒๖ และ The Deerslayer ในปี ค.ศ. ๑๘๔๑ คูเปอร์ได้ใช้ความ
สามารถทางการประพันธ์ของเขาวาดภาพให้ผู้อ่านเห็นประเทศสหรัฐอเมริกาในตอนต้น
คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ให้เห็นถึงการต่อสู้ดิ้นรนของผู้บุกเบิกและชีวิตของชาวอินเดียนแดง
ทั้งในป่าและในทุ่งราบ หนังสือชุดนี้นับว่าเป็นวรรณกรรมอเมริกันชิ้นเอกสำหรับเด็ก
และยังคงมีผู้นิยมอ่านแม้ในปัจจุบัน นอกจากนี้ เมื่อแปลออกเป็นภาษาต่างประเทศแล้ว
หนังสือชุดนี้ก็ยิ่งช่วยให้ผู้ไม่เคยมาประเทศสหรัฐอเมริกาได้ซาบซึ้งถึงความใหญ่โตและ
สวยงามของประเทศนี้ได้เป็นอย่างดี^๒

วอชิงตัน เออร์วิง (Washington Irving, 1783 - 1859) ได้เขียน
จินตนาการของเขาเกี่ยวกับที่ราบลุ่มแม่น้ำฮัดสัน โดยพยายามทำให้คล้ายนิทานพื้นบ้าน
ผลงานของเขา เช่น The Legend of Sleepy Hollow และ Rip Van Winkle
ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๘๒๐ ได้เป็นหนังสืออ่านของเด็กนักเรียนในปัจจุบัน ส่วนอีกเรื่องหนึ่ง
คือ Knickerbocker's History of New York ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๘๐๙ นั้น
ต่อมาภายหลัง แอนน์ คาโรล มัวร์ (Anne Carroll Moore) ได้นำมาเรียบเรียงใหม่

¹Townsend, Written for Children ..., pp. 68 - 69.

²Meigs, et al, A Critical History of Children's Literature,
pp. 128 - 130.

โดยมี เจมส์ ดัฟเฟอร์ตี้ (James Daugherty) เป็นผู้วาดภาพประกอบ^๑

นักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดคนหนึ่งของยุคนี้ คือ นาธาเนียล ฮอว์ธอร์น (Nathaniel Hawthorne, 1804 - 1864) ผลงานด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กของเขานั้นมีลีลาทางการประพันธ์ คุณค่าทางด้านความคิด และการแสดงความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์เท่า ๆ กับผลงานสำหรับผู้ใหญ่ เขานำเอาเทพปกรณัมของกรีกมาเรียบเรียงใหม่ โดยให้ชื่อว่า Wonder-Book for Girls and Boys (ค.ศ. ๑๘๕๒) และ Tangle Wood Tales, for Girls and Boys (ค.ศ. ๑๘๕๓)^๒ หลังจากนั้นไม่นาน ในประเทศอังกฤษ ก็มีการตีพิมพ์เรื่องประเภทเดียวกัน ชื่อ The Heroes ในปี ค.ศ. ๑๘๕๖ เขียนโดย ชาร์ลส์ คิงส์เลย์ (Charles Kingsley, 1819 - 1875) ผลงานทางด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของคิงส์เลย์ก็คือ เรื่องทำนองสังเขปชื่อ The Water Babies: a Fairy Tale for a Land-Baby (ค.ศ. ๑๘๖๓)^๓

การตีพิมพ์ The Book of Nonsense โดย เอ็ดเวิร์ด เลียร์ (Edward Lear, 1812 - 1888) ในปี ค.ศ. ๑๘๕๖ ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของหนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อหาด้านตลกขบขัน เลียร์เป็นศิลปินชาวอังกฤษ ซึ่งมีอาชีพทางการวาดภาพเหมือน ผลงานด้านการประพันธ์ของเขามีผู้วิจารณ์ไว้ว่าเป็น "ความคิดฝันของอัจฉริยะ" เนื้อหาของ The Book of Nonsense เป็นบทกลอนตลกขบขันสั้น ๆ ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก ๆ^๔

นักประพันธ์นวนิยายผู้มีชื่อเสียงของอังกฤษหลายคนแต่งวรรณกรรมสำหรับเด็กขึ้นมา โดยเฉพาะ และเรื่องเหล่านี้ส่วนมากยังคงถือกันว่าเป็นวรรณกรรมดีเด่นสำหรับเด็ก ได้แก่ Tales of a Grandfather (ค.ศ. ๑๘๒๘ - ๑๘๓๐) โดย เซอร์วอลเตอร์ สกอตต์

¹ Ibid., pp. 126 - 128.

² Thwaite, From Primer to Pleasure, p. 111.

³ Darton, Children's Books in England, p. 259.

⁴ Annie E. Moore, Literature Old and New for Children (Cambridge, Mass.: Riverside Press, 1934), pp. 291 - 294.

(Sir Walter Scott, 1771 - 1832) *The Rose and the Ring* (ค.ศ. ๑๘๕๕) โดย วิลเลียม แทคเคอเรย์ (William Thackeray, 1811 - 1863) *A Christmas Carol* (ค.ศ. ๑๘๔๓) และ *The Magic Fishbone* (ค.ศ. ๑๘๖๘) โดย ชาร์ลส์ ดิกเกนส์ (Charles Dickens, 1812 - 1870) *Dame Wiggins of Lee and Her Seven Wonderful Cats* (ค.ศ. ๑๘๕๕) และ *The King of the Golden River* (ค.ศ. ๑๘๕๑) โดย จอห์น รัสกิน (John Ruskin, 1819 - 1900)^{๑)}

ชาร์ลส์ ลุดวิก ดอดจ์สัน (Charles Ludwig Dodgson, 1832 - 1898) ซึ่งใช้นามปากกา ลิวอิส แครอลล์ (Lewis Carroll) ได้ตีพิมพ์เรื่องเพื่อฝันชื่อ *Alice's Adventures in Wonderland* ในปี ค.ศ. ๑๘๖๕ ดอดจ์สันเป็นนักบวช นิยายเรื่องนี้มีกำเนิดมาจากเรื่องที่เขาเล่าให้เด็ก ๆ ฟัง ต่อมาเขาได้รวบรวมจดไว้ ในตอนแรกให้ชื่อว่า *Alice's Adventures Underground*^{๒)} นิทานเรื่องนี้เป็นผลให้วรรณกรรมสำหรับเด็กในยุคต่อ ๆ มา มีลักษณะเพื่อฝัน และ เริ่มเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่ามากขึ้น^{๓)}

ไวลเลอร์ แครน (Walter Crane, 1845 - 1915) เคท กรีนอะเวย์ (Kate Greenaway, 1846 - 1901) และ แรนดอล์ฟ คัลเดคอตต์ (Randolph Caldecott, 1846 - 1886) เป็นผู้บุกเบิกทางด้าน การผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่มีภาพประกอบที่สวยงาม ๆ ซึ่งมีคุณภาพดี แต่ราคาถูก^{๔)}

นักประพันธ์ชาวอเมริกันส่วนมากเริ่มนิยมแต่งเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตจริง เล่มแรกคือ *Little Women* โดย หลุยซา เมย์ อัลคอตต์ (Louisa May Alcott, 1832 -

¹Tooze, "Children's Literature," pp. 238 - 239.

²Townsend, Written for Children ..., p. 35.

³Ibid., p. 36.

⁴Tooze, "Children's Literature," p. 239.

1888) หนังสือเล่มนี้ยังคงเป็นหนังสือ เรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวที่มีผู้นิยมอ่านมากที่สุด ในประเทศสหรัฐอเมริกา^๑

นักประพันธ์สตรีอีก ๒ คน คือ แมรี เมปส์ ดอดจ์ (Mary Mapes Dodge, 1831 - 1905) และ เคท ดักลาส วิกกิน (Kate Douglas Wiggin, 1856 - 1923) ได้ผลิตผลงานสำหรับเด็กออกมาเป็นจำนวนมาก แมรี ดอดจ์ เขียนเรื่องเกี่ยวกับประเทศฮอลแลนด์ ชื่อ Hans Brinker, or the Silver Skates ในปี ค.ศ. ๑๘๖๕ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเขียน ๒ ประการ คือ ต้องการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก ๆ ในประเทศฮอลแลนด์ และเพื่อค้นคว้าประวัติศาสตร์และประเพณีของประเทศนั้น นอกจากนี้ ก็ยังเป็นบรรณาธิการคนแรกของ St. Nicholas Magazine นิตยสารฉบับนี้เริ่มพิมพ์จำหน่ายในปี ค.ศ. ๑๘๗๓ และเป็นที่ยอดนิยมกันตลอดระยะเวลาประมาณ ๕๐ ปี นักประพันธ์หลายคนเริ่มชีวิตการประพันธ์ด้วยการเขียนเรื่องลงในนิตยสารนี้ เช่น หลุยซา เมย์ อัลคอตท์ (Louisa May Alcott) เฮนรี แวตส์ เวิร์ด ลองเฟลโลว์ (Henry Wadsworth Longfellow) ฯลฯ เนื้อหาส่วนมากจะเป็นเรื่องขนาดสั้น ถ้าเป็นเรื่องยาวจะลงเป็นตอน ๆ แมรี ดอดจ์ มีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการยกระดับคุณภาพของหนังสือสำหรับเด็กในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙^๒

เคท ดักลาส วิกกิน เป็นนักการศึกษา ได้เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาล ซึ่งไม่เก็บเงินค่าเล่าเรียนเป็นแห่งแรกบนชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก และเป็นผู้มีส่วนช่วยผลักดันในการพัฒนาโรงเรียนอนุบาลทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา มีนิสัยรักเด็กและชอบเล่านิทานให้เด็ก ๆ ฟัง ผลงานของเคทซึ่งยังคงมีผู้นิยมอ่านกันแม้ในปัจจุบัน ได้แก่ 'The Birds' Christmas Carol (ค.ศ. ๑๘๘๗) และ Rebecca of Sunny Brook Farm

¹ Arbuthnot and Zutherland, Children and Books, pp. 99 - 100.

² Ibid., pp. 434 - 435.

(ค.ศ. ๑๙๐๓)^๑

นักประพันธ์ชาวอเมริกันผู้มีชื่อเสียงที่สุดในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ คือ แซมูเอล คลีเมนส์ (Samuel Clemens, 1835 - 1910) หรือ มาร์ค ทเวน (Mark Twain) ผลงานซึ่งเต็มไปด้วยอารมณ์ขันของเขาเกี่ยวกับการผจญภัยของเด็กผู้ชายในเมืองริมแม่น้ำชื่อ ฮันนิบาล มลรัฐมิสซูรี (Hannibal, Missouri) ได้แก่ เรื่อง The Adventures of Tom Sawyer (ค.ศ. ๑๘๗๖) และ The Adventures of Huckleberry Finn (ค.ศ. ๑๘๘๕) หนังสือ ๒ เล่มนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายและเป็นที่ชื่นชอบของผู้อ่านเป็นอย่างมาก^๒

ฟรานเซส ฮอดจสัน เบอร์เนทท์ (Frances Hodgson Burnett, 1849 - 1924) เขียนหนังสือชื่อ Little Lord Fauntleroy ซึ่งเป็นนวนิยายเรื่องแรกขึ้นในปี ค.ศ. ๑๘๘๕ นับว่าเป็นวรรณกรรมที่กล่าวถึงความผูกพันระหว่างคนต่างวัยที่ดีมากสำหรับเด็ก^๓

แนวความคิดที่ว่าเด็ก ๆ สามารถจะปรับปรุงความประพฤติของตนได้จากการอ่านหนังสือที่ดี ได้ทำให้เกิดหนังสือขึ้นอีกหลายเล่ม เช่น The Brownies: Their Book (ค.ศ. ๑๘๘๗) โดย ปาล์มเมอร์ คอกซ์ (Palmer Cox, 1840 - 1924) และ Goops and How to be Them (ค.ศ. ๑๙๐๐) โดย เจเลทท์ เบอร์เจส (Gelett Burgess, 1866 - 1951) ซึ่งได้รับความนิยมมาก^๔

หนังสือที่มีลักษณะ เป็นหนังสือชุด เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในระยะนี้ เช่น มาร์ธา เอฟ ฟินลีย์ (Martha F. Finley, 1828 - 1909) ซึ่งใช้นามปากกาว่า มาร์ธา ฟาร์ควาร์สัน

¹Browning, comp., Everyman's Dictionary of Literary Biography English and American, rev. ed., p. 736.

²Thwaite, From Primer to Pleasure, p. 173.

³Townsend, Written for Children ..., pp. 72 - 74.

⁴Tooze, "Children's Literature," p. 240.

(Martha Farguharson) เขียนหนังสือชุด Elsie Dinsmore เกี่ยวกับชีวิตและอารมณ์ของเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งเด็ก ๆ ผู้หญิงนิยมอ่านกันมาก หนังสือชุดนี้มีทั้งหมด ๒๖ ตอน^๑

เฮาเวิร์ด พอลล์ (Howard Pyle, 1853 - 1911) ชาวอเมริกัน เป็นทั้งนักประพันธ์และศิลปิน เขามักจะเขียนเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับยุคอัศวิน และเขียนภาพประกอบ เป็นภาพขาวดำ เช่น The Merry Adventures of Robin Hood (ค.ศ. ๑๘๘๓) Men of Iron (ค.ศ. ๑๘๘๒) และหนังสืออื่น ๆ อีกหลายเล่มเกี่ยวกับพระเจ้าอาเธอร์และอัศวินโต๊ะกลม (King Arthur and the Knights of the Round Table) ผลงานชิ้นอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงของเขา เช่น The Wonder Clock (ค.ศ. ๑๘๘๖) ฯลฯ ภาพเขียนฝีมือเขาซึ่งเป็นภาพประกอบหนังสือมีส่วนช่วยในการปรับปรุงคุณภาพของภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็ก^๒

ในประเทศอังกฤษ โรเบิร์ต ลูอิส สตีเวนสัน (Robert Louis Stevenson, 1850 - 1894) ได้เขียนเรื่องที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นเรื่องผจญภัยที่ดีที่สุด ได้แก่ Treasure Island (ค.ศ. ๑๘๘๓) และ Kidnapped (ค.ศ. ๑๘๘๖) รัดยาร์ด คิปลิงก์ (Rudyard Kipling, 1865 - 1936) เขียนนวนิยายสำหรับเด็ก โดยมักจะใช้ฉากในประเทศอินเดีย ซึ่งเขาค้นเคย เช่น Kim (ค.ศ. ๑๙๐๑) และหนังสือชุด Jungle Books (ค.ศ. ๑๘๘๔ - ๑๘๘๕)^๓

สำหรับวรรณกรรมประเภทร้อยกรองนั้นก็มีจำนวนค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน ผลงานทางด้านร้อยกรองสำหรับเด็กที่ดีที่สุดของ คริสติน่า โรเซตตี (Christina Rossetti, 1830 - 1894) ซึ่งถือกันว่าเป็นจินตกริหึงที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศอังกฤษ รวมไว้ในหนังสือชื่อ Sing-Song (ค.ศ. ๑๘๗๒) ผลงานดีเด่นอื่น ๆ เช่น

¹ Arbuthnot and Zutherland, Children and Books, p. 96.

² Tooze, "Children's Literature," pp. 240 - 241.

³ Thwaite, From Primer to Pleasure, pp. 100 - 101.

A Child's Garden of Verses ของ โรเบิร์ต คิวลีย์ สตีเวนสัน^๑

ในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ นั้น หนังสือซึ่งเขียนขึ้นเพื่ออบรมสั่งสอน ศิลธรรมจรรยายังคงมีอิทธิพลอยู่มาก แต่ราวกลางศตวรรษ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ครู นักประพันธ์ และผู้ปกครองเด็ก เริ่มมีแนวความคิดคัดค้านแนวความคิดเดิม ดังนั้น หนังสือสำหรับเด็กตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ. ๑๙๕๐ เป็นต้นมา จึงมีเนื้อหาที่สนุกสนานและน่าอ่านมากขึ้น^๒ ศตวรรษนี้ นับเป็นยุคแห่งหนังสือภาพสำหรับเด็กโดยแท้จริง ศิลปินผู้ยิ่งใหญ่ ๓ คน ซึ่งมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากต่อวงการหนังสือภาพสำหรับเด็กของอังกฤษในระยะต้นของศตวรรษก็คือ ไวลเลอร์ เครน (Walter Crane, 1845 - 1915) เคท กรีนอเวย์ (Kate Greenaway, 1846 - 1901) และ แรนดอล์ฟ คัลเดคอตต์ (Randolph Caldecott, 1846 - 1836) ซึ่งถึงแม้ว่าส่วนมากจะถึงแก่กรรมไปก่อน แต่ผลงานก็ยังเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง^๓

นักประพันธ์ชาวอังกฤษที่มีผลงานน่าสนใจในช่วงระยะเวลาี้ ซึ่งส่วนมากผลิตผลงานทางด้านเรื่องเพื่อฝัน (fantasy) ได้แก่

บียาทริกซ์ พอตเตอร์ (Beatrix Potter, 1866 - 1943) เป็นทั้งนักประพันธ์และศิลปิน ผลงานสำหรับเด็กชิ้นแรก^๔ คือ The Tale of Peter Rabbit เกิดขึ้นจากการเขียนเล่านิทานทางจดหมายให้แก่เด็กชายที่กำลังป่วยคนหนึ่ง โดยได้วาดภาพประกอบด้วย ๘ ปีต่อมา จึงนำกลับมาปรับปรุงทั้งเนื้อหาและภาพประกอบ และพิมพ์จำหน่ายในปี ค.ศ. ๑๙๐๑ ปี ค.ศ. ๑๙๐๒ ได้ตีพิมพ์เรื่องนี้ซ้ำ โดยเปลี่ยนภาพประกอบจากขาว-ดำมาเป็นภาพสี ผลงานชิ้นที่ ๒ ซึ่งได้รับคำวิจารณ์ว่าเป็นผลงานที่ดีที่สุด คือ The Tailor of Glouceter (ค.ศ. ๑๙๐๓)

¹Tooze, "Children's Literature," p. 241.

²Frank Eyre, 20th Century Children's Books (Boston: Robert Bentley, 1953), p. 11.

³_____, British Children's Books in the Twentieth Century, rev. and enl. (London: Longman, Green and Co., 1971), p. 38.

นอกจากนั้น ป๊อททริกซ์ พอทเตอร์ ยังมีผลงานอื่น ๆ อีกมากมาย แต่ทุกเล่มจะมีขนาดเท่ากัน คือ $๕\frac{1}{2}$ " x $๘\frac{1}{2}$ " ผลงานและภาพประกอบฝีมือ ป๊อททริกซ์ นับเป็นจุดเริ่มต้นของหนังสือภาพสมัยใหม่ ซึ่งเป็นหนังสือที่ภาพมีส่วนสำคัญเท่ากับหรืออาจจะมากกว่าเนื้อหา และช่วยให้ผู้อ่านเดาเนื้อเรื่องได้โดยไม่ต้องอ่าน^๑

เคนเน็ธ เกรแฮม (Kenneth Grahame, 1859 - 1932) นักประพันธ์ชาวสกอตต์ ผลงานเกี่ยวกับเด็กของเขา คือ The Golden Age (ค.ศ. ๑๘๘๕) และ Dream Days (ค.ศ. ๑๘๘๘) หนังสือทั้ง ๒ เล่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดและการผจญภัยของเด็ก ๆ ซึ่งเขามีจุดประสงค์ให้ผู้ใหญ่อ่านเพื่อจะให้เข้าใจเด็กได้ดียิ่งขึ้น ผลงานสำหรับเด็กโดยตรงของเขา เริ่มในราวปี ค.ศ. ๑๙๐๔ เมื่อเขาเริ่มเล่านิทานให้บุตรชายฟังก่อนนอนเป็นเวลาติดต่อกันถึง ๓ ปี ตัวเอกของเรื่องเป็นตัวตุ่นและหนู ต่อมาภายหลังเขาได้นำนิทานนี้มาเขียนโดยให้ชื่อว่า The Wind in the Willows (ค.ศ. ๑๙๐๘) หนังสือเล่มนี้ได้รับความนิยมอย่างมากจนกระทั่งมีการตีพิมพ์ซ้ำถึง ๑๐๐ ครั้งในเวลา ๔๓ ปี และ เอ. เอ. มิลน์ ได้นำมาดัดแปลงเป็นบทละครในชื่อ Toad of Toad Hall ในปี ค.ศ. ๑๙๒๕^๒

วัลเตอร์ เดอ ลา แมร์ (Walter de la Mare, 1873 - 1956) จินตกรผู้ยิ่งใหญ่ เขาเริ่มงานด้านการประพันธ์ตั้งแต่อายุประมาณ ๑๔ ปี โดยจัดทำวารสารประจำโรงเรียนชื่อ Chorister's Journal ผลงานส่วนมากของเขามักจะเป็นร้อยกรองที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อเด็ก ๆ เล่มแรก คือ Songs of Childhood (ค.ศ. ๑๙๐๒) ซึ่งเขาเขียนโดยใช้นามปากกา วัลเตอร์ ราเมล (Walter Ramel) ผลงานร้อยกรองชิ้นอื่น ๆ ได้แก่ The Listeners and Other Poems (ค.ศ. ๑๙๑๒), A Child's Day (ค.ศ. ๑๙๑๒), Peacock Pie (ค.ศ. ๑๙๑๓), Down-Adown-Derry (ค.ศ. ๑๙๒๒)

¹Brian Dayle, comp., The Who's Who of Children's Literature (New York: Schocken Books, 1971), pp. 220 - 223.

²Ibid., pp. 118 - 121.

และ Poems for Children (ค.ศ. ๑๙๓๐) ผลงานที่สำคัญและมีผู้รู้จักกันมาก คือ Rhymes and Verses (ค.ศ. ๑๙๔๔) ซึ่งเป็นหนังสือรวมบทกลอนสำหรับเด็ก ส่วนผลงานทางด้านร้อยแก้วที่เป็นที่รู้จักกันมากที่สุดของเธอ คือ The Three Mulla-mulgars (ค.ศ. ๑๙๑๐) ซึ่งต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น The Three Royal Monkeys ในปี ค.ศ. ๑๙๓๕^๑

แอลัน อเล็กซานเดอร์ มิลน์ (Alan Alexander Milne, 1882 - 1956) หรือที่เป็นที่รู้จักกันในนาม เอ เอ มิลน์ (A.A. Milne) มีผลงานด้านการประพันธ์ทั้งสำหรับผู้ใหญ่และเด็ก แต่ก็ประสบความสำเร็จในฐานะนักเขียนหนังสือสำหรับเด็กซึ่งเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย เขาเริ่มงานทางด้านหนังสือสำหรับเด็กจากการแต่งเรื่องเพื่อให้บุตรชายอ่าน บทกลอนสำหรับเด็กของเขา ๒ เรื่อง คือ When We Were Very Young (ค.ศ. ๑๙๒๔) และ Now We Are Six (ค.ศ. ๑๙๒๗) ได้รับความนิยมมาก แต่บทประพันธ์ที่ดีที่สุดของเขา ซึ่งนำตัวละครมาจากตุ๊กตาของเล่นของบุตรชาย คือ Winnie-the-Pooh (ค.ศ. ๑๙๒๖) และ The House at the Pooh Corner (ค.ศ. ๑๙๒๘)^๒

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา นักประพันธ์และศิลปินแห่งคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ผู้มีชื่อเสียงในด้านการเขียนเรื่องที่มีจินตนาการและแทรกอารมณ์ขันไว้ด้วย คือ ซีไอดอร์ ชุส กิเซล (Theodore Seuss Geisel, 1904 -) หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อ ดอกเตอร์ ชุส (Dr. Seuss) ผลงานของเขานับได้ว่าอยู่ในประเภทเรื่องไร้สาระ (Nonsense) ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก ๆ มาก หนังสือเล่มแรกของเขา คือ And to Think That I Saw It on Mulberry Street (ค.ศ. ๑๙๓๗) แต่ผลงานที่เป็นที่รู้จักกันมากที่สุดจนทำให้เขาได้รับการยกย่องว่าเป็นอัจฉริยะทางการประพันธ์

¹Browning, comp., Everyman's Dictionary of Literary Biography English and American, rev. ed., pp. 472 - 473.

²Ibid., pp. 472 - 473.

และการวาดภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก คือ The 500 Hats of Batholomew Cubbins (ค.ศ. ๑๙๓๘) ผลงานที่โดดเด่นอีกหลายเรื่อง เช่น Horton Hatches the Egg (ค.ศ. ๑๙๔๐), If I Ran the Zoo (ค.ศ. ๑๙๕๐), If I Ran the Circus (ค.ศ. ๑๙๕๖) แต่ที่น่าสนใจ คือ หนังสือชุดสำหรับผู้เริ่มเรียน (Beginner Books' Series) ซึ่งเล่มแรกตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๕๗ ชื่อ The Cat in the Hat เป็นหนังสือภาพซึ่งใช้คำศัพท์เพียง ๑๗๕ คำ โดยมีจุดมุ่งหมายจะช่วยให้เด็กเรียนอ่านได้ โดยใช้ภาพประกอบช่วย และมีหนังสือต่าง ๆ ในชุดนี้ออกมาอีกหลายเล่ม^๑

นักประพันธ์สตรีชาวอเมริกันผู้ประสบความสำเร็จจากหนังสือชุด The Little House ซึ่งเป็นการบันทึกจากชีวิตจริงของผู้เขียนเอง คือ ลอรา อิงกัลส์ วิลล์เดอร์ (Laura Ingalls Wilder, 1867 - 1957) หนังสือชุดนี้มีทั้งหมด ๘ เรื่อง คือ Little House in the Big Woods (ค.ศ. ๑๙๓๒), Farmer Boy (ค.ศ. ๑๙๓๓), Little House on the Prairie (ค.ศ. ๑๙๓๕), On the Banks of Plum Creek (ค.ศ. ๑๙๓๗), By the Shores of Silver Lake (ค.ศ. ๑๙๓๙), The Long Winter (ค.ศ. ๑๙๔๐), Little Town on the Prairie (ค.ศ. ๑๙๔๑) และ These Happy Golden Years (ค.ศ. ๑๙๔๓) ลอรา ได้เล่าถึงชีวิตของตนตั้งแต่อายุประมาณ ๕ ปี อยู่ที่มลรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin) และอพยพตามครอบครัวเพื่อไปหาที่ตั้งหลักแหล่งใหม่ ผ่าน แคนซัส (Kansas) มินเนโซต้า (Minnesota) ไปยังดาโกต้า (Dakota) เธอต้องพบกับความยากลำบากนานาประการ และจบลงเมื่อลอราแต่งงาน ผลงานของเธอนับว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็กที่กล่าวถึงชีวิตชาวอเมริกันสมัยบุกเบิกได้อย่างดีที่สุดชุดหนึ่ง^๒

¹Doyle, comp., Who's Who in Children's Literature, pp. 241 - 243.

²Arbuthnot and Zutherland, Children and Books, pp. 502 - 503.

วรรณกรรมสำหรับเด็กของไทย

วรรณกรรมสำหรับเด็กของไทยนั้นมักกำเนิดขึ้นเกี่ยวกับวรรณกรรมของซีกโลกภาคตะวันตก คือ เริ่มต้นจากบทเห่กล่อม นิทาน นิยาย ที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน โดยมีได้มีการจดบันทึกไว้ เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนมากเป็นคำประพันธ์ร้อยกรองที่ไม่ปรากฏตัวผู้แต่ง และมักจะเป็นเรื่องสำหรับผู้ใหญ่ เช่น ปลาบู่ทอง ลักษณะวงศ์ หรือมิฉะนั้นก็เป็นนิทานอิงพุทธศาสนา ได้แก่ ชาดกต่าง ๆ^๑

หนังสือที่แต่งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์จะให้ เป็นหนังสืออ่านสำหรับเด็ก เล่มแรกของไทย คือ จินตามณี ซึ่งเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรก แต่งโดยพระโหราธิบดี ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๙๙ - ๒๒๓๑) รูปแบบของการประพันธ์ แต่งเป็นร้อยแก้ว บางตอนเป็นคำประพันธ์ต่าง ๆ ภาคแรกเป็นบทสรรเสริญ แล้วกล่าวถึงคำศัพท์ซึ่งมีเสียงคล้ายกัน ต่อด้วยหลักไวยากรณ์ไทย ภาคหลังเป็นการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรองชนิดต่าง ๆ หนังสือเล่มนี้นับว่าเป็นตำราเรียนภาษาไทยที่สมบูรณ์ที่สุด^๒

ผู้แต่งหนังสือเด็กในยุคแรก ๆ ที่สำคัญคนหนึ่งของไทย คือ พระสุนทรโวหาร (ภู่) (พ.ศ. ๒๓๒๔ - ๒๓๙๘) หรือที่รู้จักกันในนาม สุนทรภู่ สุนทรภู์รับราชการเป็นอาลักษณ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตอนปลายรัชกาล ทรงโปรดฯ ให้สุนทรภู่เป็นครูสอนหนังสือถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์ สุนทรภู่จึงแต่งสวัสดิรักษาคำกลอนถวาย (พ.ศ. ๒๓๖๔ - ๒๓๖๗) เป็นหัวข้อแนะนำกิจวัตรอันพึงปฏิบัติสำหรับผู้ทรงสวัสดิมงคล

ในรัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สุนทรภู่ตกอับต้องหนีราชภัยไปวชที่วัดราชบูรณะ และได้เป็นอาจารย์ของเจ้าฟ้ากรมพระยาบวรราชมงคลและเจ้าฟ้าปิ๋ว ต่อมาสุนทรภู่ถูกอธิกรณ์ว่าเสพสุรา ต้องออกจากวัดราชบูรณะ จึงแต่งเพลงยาวถวายโอวาทถวายแด่ศิษย์ทั้ง ๒ องค์ เนื้อความเป็นคำสั่งสอนของครูให้แก่ศิษย์

^๑ วิจารณ์ อิงกรักษา, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๗๘.

^๒ นิรันดร นวมารค และ สุคนธ์ ดวงพิตรรา, ประวัติวรรณคดี, พิมพ์ครั้งที่ ๒.

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๑), ๑: ๗๔ - ๗๖.

ภาพพระไชยสุริยา สุนทรภู์แต่งเมื่อมาจำพรรษาที่วัดเทพธิดาราม ประมาณ พ.ศ. ๒๓๗๓ เพื่อให้เป็นแบบเรียนสอนอ่าน โดยแต่งเป็นกาพย์ยานี ๑๖ และสร้างคนางค์ เริ่มตั้งแต่แม่ ก กา ถึงแม่ เกย ภาพเรื่องนี้ใช้เป็นคำร่ำสอนอ่านได้ดีจนพระยา ศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารย์บางกุ่ม) นำไปแทรกไว้ในหนังสือมูลบทบรรพกิจที่ท่านแต่งขึ้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว^๑

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมหลวงวงษาธิราชสนิท (พ.ศ. ๒๓๕๑ - ๒๔๑๔) ทรงพระนิพนธ์โคลงจินตคามสี่ขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๕๒ โดยมี พระประสงค์จะให้ เป็นแบบเรียนภาษาไทยของพระเจ้าลูกยาเธอในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่งเป็นโคลง ๔ สุภาพ กาพย์สุรางคนางค์ และโคลงกระทู้^๒

เมื่อชาวต่างประเทศ เข้ามายังตั้งโรงพิมพ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้นำเอานิทานไทยที่มีในสมุดข่อยมาพิมพ์เผยแพร่หลายเรื่อง เช่น จันทโครพ พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน ฯลฯ^๓

พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารย์บางกุ่ม) (พ.ศ. ๒๓๖๔ - ๒๔๓๔) เป็นนักปราชญ์ไทยผู้มีบทบาทสำคัญในวงการศึกษารัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทนิพนธ์ของท่านส่วนมากเป็นตำรา งานชิ้นสำคัญ คือ ตำราภาษาไทย

^๑ นรินทร์ นวมารค และ สุนทร ควงพิตร, ประวัติวรรณคดี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๐), ๒: ๕๑ - ๖๗.

^๒ เปลื้อง ณ นคร, ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๘. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗), หน้า ๓๔๐.

^๓ กล่อมจิตต์ พลายเวช, "วิวัฒนาการหนังสือสำหรับเด็กของไทย," ใน งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ, คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๕๒๒, (ม.ป.ท., ๒๕๒๒), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

๖ เล่ม ได้แก่ มุลบทบรรพกิจ (ยกเอาภาพพระไชยสุริยาของสุนทรภู่มาแทรกเป็นแบบ หัดอ่านไว้ด้วย) ฉานนิภังค์ อักษรประโยค สังโยคพิธาน ไวพจน์พิจารณา และพิศาลการันต์ นับเป็นตำราเรียนภาษาไทยชุดแรก^๑ อีกท่านหนึ่ง คือ พระยาอุปกิจศิลปสาร (นิ่ม กาญจนาชีวะ) (พ.ศ. ๒๔๒๒ - ๒๔๘๔) เจ้าของนามปากกา อ.น.ก. ผลงานด้าน หนังสือสำหรับเด็กของท่าน คือ ตำราสยามไวยากรณ์ อักษรวิธี วชิรภาค วากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์^๒

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๓๐ - ๒๔๗๑ เป็นยุคที่หนังสือเด็กเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นระยะแรกตั้งกระทรวงศึกษาธิการ หนังสือสำหรับเด็กในยุคนี้โดยมากเป็น หนังสือแบบเรียน กระทรวงศึกษาธิการตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ และปีต่อมาได้จัดทำ แบบเรียนเร็วใช้แทนหนังสือมุลบทบรรพกิจของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๐ เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้สร้างหนังสือสำหรับเด็กขึ้นหลายชุด เช่น แบบสอนอ่านเล่ม ๑ - ๔ แบบสอนอ่านภูมิศาสตร์ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ชุดจินตกรนิพนธ์ (คัดเลือกตัดตอนจากรวมคดีเก่า ๆ เช่น สามก๊ก สังข์ทอง อิเหนา ฯลฯ) ชุดหนังสืออ่าน จรรยาณิทานสุภาษิต (ประกอบด้วยหนังสือธรรมจริยา พ.ศ. ๒๔๔๗ นิทานสุภาษิต พ.ศ. ๒๔๕๓ นิทานอีสป พ.ศ. ๒๔๕๓)

กรมราชบัณฑิตได้ออกหนังสืออ่านสำหรับเด็กที่ใช้ตำราเรียนในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๕๖ - ๒๔๖๒ ได้แก่ เรื่อง เด็กที่เมืองจีน เด็กที่เมืองญี่ปุ่น นายแฉ็คผู้ฆ่ายักษ์ ฉันทายก เป็น กะลาสี และความลึกลับของรูปเท้านกอินทรีงา^๓ พระเจ้าบรมวงศ์เธอสมเด็จกรมพระยา ต๋ำรงราชานุภาพ ทรงโปรดฯ ให้กระทรวงศึกษาธิการรวบรวมบทกลอนกล่อมเด็กตามหัวเมือง

^๑ เปลื้อง ณ นคร, ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา, หน้า ๔๐๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑๑.

^๓ "นิทรรศการ ๑๕๐ ปีของหนังสือเด็ก," (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ต่าง ๆ ของไทยมารวบรวมพิมพ์เป็นเล่มในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ให้ชื่อว่า บทกลอนกล่อมเด็ก^๑

ในยุคนี้โรงเรียนต่าง ๆ ได้ผลิตหนังสือเด็กออกมาเป็นจำนวนมาก หนังสือพิมพ์สำหรับเด็กที่จัดทำในโรงเรียนเล่มแรกในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ คือ จดหมายเหตุแสงอรุณ ของโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ต่อจากนั้นนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ก็ได้ผลิตหนังสือพิมพ์ของนักเรียนออกมาอีกหลายฉบับ เช่น อัสสัมชัญอุโฆษสมัย (พ.ศ. ๒๔๕๗) สอนกุหลาบวิทยา (พ.ศ. ๒๔๖๕) แดงการณศึกษาเทพศิรินทร์ (พ.ศ. ๒๔๖๕) เบญจมานุสาสน์ (พ.ศ. ๒๔๖๗) ราชนิบัรุง (พ.ศ. ๒๔๗๐) ฯลฯ หนังสือสำหรับเด็กที่มีใช้เป็นหนังสือพิมพ์ได้แก่ กุมารวิทยา (พ.ศ. ๒๔๓๕) กุลสตรี (พ.ศ. ๒๔๔๙) ดรุณศึกษา (พ.ศ. ๒๔๖๔) ฯลฯ

สำนักพิมพ์และเอกชนต่าง ๆ เริ่มให้ความสนใจกับการผลิตหนังสือสำหรับเด็กเล่มที่เก่าที่สุดของไทย คือ อิศปกรณ (พ.ศ. ๒๔๓๔) จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์ศึกษาพิมพ์การอีกเล่มหนึ่ง คือ เทพปกรณ (พ.ศ. ๒๔๕๑) โดยนาย ปี. โอ. ศาตโรหิต อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวนกุหลาบ^๒

นิตยสารสำหรับเด็กของไทยเล่มแรก ซึ่งจัดทำโดยเอกชน คือ "เด็กไทย" (พ.ศ. ๒๔๖๔) ของโรงพิมพ์เจริญผล ส่วนนิตยสารสำหรับเด็กที่แพร่หลายมาก คือ "หนังสือพิมพ์นักเรียน" (พ.ศ. ๒๔๖๕) ของนายแช เศรษฐบุตร แต่พิมพ์จำหน่ายอยู่เพียง ๓ - ๔ ปี ก็เลิกกิจการไป^๓

ระยะ พ.ศ. ๒๓๗๖ - ๒๔๕๐ เป็นยุคที่ความนิยมหนังสือสำหรับเด็กเริ่มเสื่อมลง อาจจะเกิดจากเหตุที่กระทรวงศึกษาธิการมิได้จัดสร้างตำราใหม่ ๆ ขึ้นมาอีกเพราะมีครบทุกสาขาแล้ว และนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น นอกจากนั้น ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ และสงครามมหาเอเซียบูรพา ระหว่าง พ.ศ.

^๑ กล่อมจิตต์ พลายเวช, "วิวัฒนาการหนังสือสำหรับเด็กของไทย," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒ "นิตยสาร ๑๕๐ ปีของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๓ กล่อมจิตต์ พลายเวช, "วิวัฒนาการหนังสือสำหรับเด็กของไทย," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

๒๔๘๒ - ๒๔๘๖ อีกด้วย^๑ นวนิยายสำหรับเด็กซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในยุคนี้ คือ วิลเลียม เด็กจอมแก่น ของ ว.ณ ประมวลมารค (พระเจ้าวรวงศ์พระองค์เจ้าหญิงวิกิตำ รังสิต) ตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ลงในนิตยสารประมวลสาร และดวงใจ แผลจากเรื่อง Heart โดย ชิม วีระไวทยะ^๒

ทางด้านหนังสือการ์ตูน สวัสดิ์ จูฑะรพ เขียนเรื่องสังข์ทอง ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ประยูร จรรย์วาทษ์ นำเรื่องหลวิชัยมาเขียนเป็นการตูนเรื่องยาวลงในหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๔

ผลงานของกระทรวงศึกษาธิการในยุคนี้ คือ นิทานทำให้ง่ายจากปัญหาสากล (พ.ศ. ๒๔๗๔) และชุดอ่านประกอบ (พ.ศ. ๒๔๘๓) โดยมากเขียนโดย หลวงกิริติวิทโยพาร เช่น นกนางเขน แมวสีสวาด ดอกกรักสัตว์แสนรู้ ชีวิตลูกสัตว์ต่าง ๆ อุดมเด็กดี และ ไม่เป็นไร ลืมเสียเถิด

ยุคที่นับได้ว่าเป็นยุคที่หนังสือสำหรับเด็กรุ่งเรืองที่สุด คือ ช่วง พ.ศ. ๒๔๙๑ - ๒๕๐๑ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ กระทรวงศึกษาธิการให้เงินอุดหนุนครูสภาเพื่อจัดตั้งสำนักวรรณกรรม การศึกษา ซึ่งได้ตีพิมพ์นิยายสำหรับเด็ก ๒ ชุด คือ คลังนิยายและนิทานประทีปทอง ได้รับความนิยมมากจนกระทั่ง เป็นผลให้บริษัทเอกชนต่าง ๆ เริ่มจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กออกจำหน่าย ได้แก่ บริษัทประชาช่าง พิมพ์เทพนิยาย นิทานแสนสนุก และนิทานแสนสำราญ จำหน่ายในราคาเล่มละ ๑ บาท นอกจากนั้น มีผู้ริเริ่มทำหนังสือความรู้รอบตัวจำหน่าย ในราคาถูกเพียงเล่มละ ๕๐ สตางค์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นมา สำนักพิมพ์เอกชนเริ่ม พิมพ์นวนิยายและนิทานสำหรับเด็กซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องแปล เช่น สี่ครุณี ไอ้ดี หนังสือชุด บ้านเล็ก นิทานนานาชาติ ฯลฯ

^๑"นิทรรศการ ๑๕๐ ปีของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒กลุ่มจิตต์ พลายเวช, "วิวัฒนาการหนังสือสำหรับเด็กของไทย," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

นิตยสารสำหรับเด็กที่เป็นนิตยสารด้านวิชาการเล่มแรก คือ นิตยสารแสดนคาร์ด สติวเด้น ซัพพลีเมนต์ ให้ความรู้ทางภาษาอังกฤษ นอกจากนั้น นิตยสารวิชาการอื่น ๆ ได้แก่ อนาคต ก้าวหน้า มีเรอร์ รีเคอร์ ฯลฯ^๑ และนิตยสารทั่ว ๆ ไปจัดทำโดยเอกชน ได้แก่ ชัยพฤกษ์ (พ.ศ. ๒๔๔๗) ของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ดรุณสาร (พ.ศ. ๒๔๔๘) ของบริษัทการพิมพ์สตรีสาร ฯลฯ

ปี พ.ศ. ๒๔๔๗ กระทรวงศึกษาธิการพิมพ์หนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็กในระดับประถมศึกษาหลายเล่ม เช่น เป็นอะไรดี ขอแม่ให้ลูกนก เปิดหอย ฯลฯ

ด้านการตูน ที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมกันมาก ได้แก่ การ์ตูนตุ๊กตา ของ พิมพ์ กภาพสิทธิ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นต้นมา วงการหนังสือสำหรับเด็กก็ไม่มีผลผลิตใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ พูนศรี ถมึงรักษัสัตย์ จัดทำนิตยสารทั่วไปสำหรับเด็ก ชื่อ หนูน้อยกลอยใจ

ผู้มีบทบาทสำคัญในการผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่คุณภาพดี ราคาถูก คือ องค์การค้าคุรุสภา ผลงานชิ้นแรก คือ หนังสือชุดภาพและการ์ตูน (พ.ศ. ๒๕๐๘) ราคาเล่มละ ๒.๕๐ - ๓.๕๐ บาท โดยมากเป็นนิทาน มีทั้งนิทานไทยและที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ เขียนคำบรรยายเป็นกลอนง่าย ๆ ชุดความรู้ไทยราคาเล่มละ ๗ บาท ให้ความรู้แก่เด็กในหมวดวิชาต่าง ๆ และนิทานประกอบภาพเล่มเล็กสำหรับเด็ก ๖๓๗เล่มละ ๑ บาท ฯลฯ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่มีคุณภาพ และทรงตระหนักถึงอุปสรรคสำคัญในการจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก อันได้แก่ เงินทุน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้เป็นทุนในการพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ คือ เรื่อง ศรีธนไชย ของ ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค และสโมสรวานรลพบุรี (พ.ศ. ๒๕๑๐) โดย ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค นอกจากนั้นก็มีเรื่อง ณ ชายหาดสะอาดทราย โดย หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา และ พานี เขียววาณิช ในปีเดียวกัน และยังได้ทรงมีพระราชดำริให้มีคณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยมี พลโทพระยาสุรวิธานินเทศ เป็นประธาน

^๑"นิตยสาร ๑๕๐ ปีของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่มแรกพิมพ์ออกมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เล่มต่อ ๆ ไป กำลังทยอยพิมพ์ตามออกมา กำหนดว่าจะมีออกมารวมทั้งสิ้น ๑๐ เล่ม^๑

ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ นิตยสารชัยพฤกษ์ริเริ่มทำหนังสือชุดเด็กระดับมัธยมศึกษา และในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้ออกชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ และชัยพฤกษ์การ์ตูน ซึ่งเป็นที่นิยมในหมู่ผู้อ่านเป็นอย่างมาก

สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ได้จัดพิมพ์จุลสารเพื่อเป็นที่ระลึกเนื่องในการจัดงานนิทรรศการ ๑๕๐ ปีของหนังสือเด็ก ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และได้รวบรวมประวัติความเป็นมาของหนังสือสำหรับเด็กของไทยไว้ด้วย โดยจัดแบ่งยุคหนังสือเด็กของไทยตั้งแต่เมื่อเริ่มมีหลักฐานเกี่ยวกับผู้แต่ง (ประมาณ ๑๕๐ ปีมาแล้ว) จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ไว้ดังนี้

๑. ยุคแบเบาะ (พ.ศ. ๒๓๖๔ - ๒๔๓๐) หรือเรียกว่า ยุคสมุดข่อย
๒. ยุคคืบคลาน (พ.ศ. ๒๔๓๐ - ๒๔๗๑) หรือยุคหนังสือเด็กในโรงเรียน
๓. ยุคตั้งไข่ (พ.ศ. ๒๓๗๒ - ๒๔๙๐) เป็นยุคเริ่มต้นนวนิยายและการ์ตูน
๔. ยุคก้าวเดิน (พ.ศ. ๒๔๙๑ - ๒๕๑๓)^๒

นอกจากนั้นยังได้นำวรรณกรรมที่น่าสนใจของแต่ละยุคมารวบรวมพิมพ์ไว้ตามลำดับ^๓

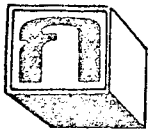
ดังนี้ คือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ ก่อมจิตต์ พลายเวช, "วิวัฒนาการหนังสือสำหรับเด็กของไทย," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒ "นิทรรศการ ๑๕๐ ปีของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๓ ดูรายละเอียดหน้า ๕๘.

ลาบุคลากร

ยุค ๑

- ๒๓๖๔-๗ สวัสดิ์รักษาหนังสือเด็กเรื่องแรกของ สุนทรภู่แต่ง
- ๒๓๗๑ กาพย์พระไชยสุริยา สุนทรภู่แต่ง
- ๒๓๘๐-๓ สุภาษิตสอนหญิง สุนทรภู่แต่ง
- ๒๔๑๙ สุภาษิตสอนเด็ก ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ยุค ๒

- ๒๔๓๔ อิศปปกรณ์ หนังสือเด็กเก่าแก่ที่สุดเล่มหนึ่ง
- ๒๔๓๕ แสงอรุณ นิตยสารสำหรับเด็ก จัดทำภายในโรงเรียน เล่มแรกของไทย ร.ร. วัฒนวิทยาลัยเจ้าของ
- ๒๔๓๘ กุमारวิทยา ของ ร.ร. ราชกุมารออกปีเดียว
- ๒๔๔๐-๔๓ ตำราเรียนต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ มีชุดแบบ สอนอ่าน -จินตกรนิพนธ์ -ธรรมจริยาสุภาษิต
- ๒๔๔๙ กุลสตรี ของมหามกุฏราชวิทยาลัย อายุ ๒ ปี
- ๒๔๕๖-๖๒ -เด็กที่เมืองญี่ปุ่น นายแพทย์ผู้ขายกัษ ฉะนั้นยากเป็น กะลาสี และความตลกกลับของรูปเท่านั้นกอินทรีงา หนังสือ สำหรับเด็กรุ่นแรก กรมราชบัณฑิตจัดทำ
- ๒๔๕๗ อัสสัมชัญอุโฆษสมัยของ ร.ร. อัสสัมชัญ
- ๒๔๖๔ เด็กไทย ของโรงพิมพ์เจริญผล นิตยสารสำหรับเด็ก ทวีไปเล่มแรกของเมืองไทย - ธรรมศึกษา ของ ร.ร. อัสสัมชัญ
- ๒๔๖๕ -ลูกเสือสยาม-สวนกุหลาบวิทยา-แสดงการศึกษาเทพ ศิริจันทร์-หนังสือพิมพ์นักเรียน ของนายแซ เศรษฐบุตร นิตยสารสำหรับเด็กที่มีชื่อเสียงมากในยุคแรก
- ๒๔๖๙ ธรรมเกษม ของสวัสดิ์ จุฑะรพ เลิกปีเดียวกัน
- ๒๔๗๐ -ราชินีบำรุงของ ร.ร. ราชินี
- ๒๔๗๑ -นิตานประจำสำหรับเด็ก มีสมากะเร็ด นิวเบอร์ แห่ง โรงเรียนวัฒนวิทยาลัย แต่ง

ยุค ๓

- ๒๔๗๓ ชีวิตเด็กน้อย เข้าใจว่าเป็นนวนิยายสำหรับเด็ก เขียน ขนเอง รุ่นแรก ๆ ตีพิมพ์ในหนังสือราชินีบำรุง
- ๒๔๗๔ นิตานไทย แต่งจากปัญญาสชาดก
- ๒๔๗๕ สังข์ทอง การ์ตูนยาวเรื่องแรกของไทย สวัสดิ์ จุฑะรพ เขียนลงในหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์
- ๒๔๗๕ -นิตานพินหนึ่งทิวา-อาหรับราตรี โรงพิมพ์ห้องสมุด ไทย โรงพิมพ์นี้ต่อมาพิมพ์หนังสือเด็กอีกหลายเล่ม -ขุมทรัพย์ของเด็กทั่วไป -สัตว์ตึกดำบรรพ์ -คนมี ประโยชน์
- ๒๔๘๓ นกนางเขน ดอกรักสัตว์แสนรู้ อุดมเด็กดี ไม่เป็นโร ลิมเสียเถิด แมวสีสวาด ลูกสัตว์ต่าง ๆ หนังสืออ่านของ กระทรวงธรรมการ โดยมากหลวง กิริติวิทโยพาร แต่ง

- ๒๔๘๔ วิลเลียมเด็กจอมแก่น ว. ณ ประมวล มาร์ค เขียนเป็น ตอน ๆ ลงในนิตยสารประมวลวัน
- ๒๔๘๗ -การเดินทางไปใจกลางพิภพ เข้าใจว่าเป็นนวนิยาย- วิทยาศาสตร์เรื่องแรก แปลจากเรื่องของจูลเวินส์ -ดวงใจแปลและแปลงโดยฉิม วีระไวทยะ
- ๒๔๘๘ -หลวิชัย การ์ตูนของประยูร จรรย์ยาวงค์ ลงในหนังสือ พิมพ์ พิมพ์ไทย

ยุค ๔

- ๒๔๙๑ สำนักวรรณกรรมการศึกษาออกหนังสือคลังนิยาย และ นิตานประทีปทอง -ความรู้ทั่วไป หนังสือเล่มบางราคา เล่มละ ๕๐ สตางค์
- ๒๔๙๒ ประชาช่างออกหนังสือ นิตานแสนสนุก, แสนสำราญ, เพพนิยาย และนิตยสารเยาวชน
- ๒๔๙๓ สัตร์ณี เริ่มยกนวนิยายแปลพิมพ์เป็นเล่ม อ. สนิทวงศ์ - Standard Student Supplement นิตยสารภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนรุ่นแรก
- ๒๔๙๔ ยุกพุท นิตยสารเผยแพร่พุทธศาสนาสำหรับเด็ก ของ ยุกพุทธิกสมาคม
- ๒๔๙๖ ซุปเปอร์แมนแกลละ ป. อินทรปาลิต แต่ง สำนักพิมพ์ บรรณาการ
- ๒๔๙๖ ผดุงศึกษาออกหนังสือรายวันหลายชุด คือ ชุดเสือใบ, เสือดำ, เทพนิยาย, รามเกียรติ์, นิตานสนุก
- ๒๔๙๗ นิตยสารชัยพฤกษ์ -นิตยสารวิทยาศาสตร์มหัศจรรย์ -หนังสืออ่านประกอบ ชั้นประถมของกระทรวงศึกษาธิการ มีหลายเล่ม เช่น ขอแม่ให้ลูกนก, -การ์ตูนตึกตา, -บีเตอร์แพนเปยก, รามเกียรติ์ร้อยแก้ว ป. อินทร- ปาลิต เขียน สำนักพิมพ์เซชมบรรณกิจ -รงค์ ราชภูมิ แห่ง น.ส.พ. สรรเสริญ ทำการ์ตูน (Comics) ชุดเจ้าไกร่น
- ๒๔๙๘ ธรรมสาร-การ์ตูนหนูน้อยลูกไก่ สำนักพิมพ์บางกอก -พินกับหนึ่งทิวา ปานทองเล่า สำนักพิมพ์แสนสุข
- ๒๔๙๙ การ์ตูนชุด สามเกลอ และเสือดำ ของ ป. อินทรปาลิต
- ๒๕๐๐ เริ่มนิตานทำนองคลังนิยาย แต่ขายเล่มละ ๒ บาท
- ๒๕๐๑ ศาลาวันเด็กเริ่มจัดทำหนังสือเด็ก -สมาคมห้องสมุดทำ หนังสือเด็ก
- ๒๕๐๒ สำนักงานวรรณกรรมเพื่อการศึกษาออกหนังสือ
- ๒๕๐๔ แสตนด์การ์ตูนเยาวชน
- ๒๕๐๖ ศาลาโกหก ของ ป. อินทรปาลิต-เริ่มนิตานทำนอง คลังนิยาย พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ราคา ๕ บาท
- ๒๕๐๗ หนูน้อยกลอยใจ พูนศรี ธรรมจักรสัตว์ จัดทำ
- ๒๕๐๘ ครูสภาพิมพ์ชุดภาพและการ์ตูน - วอลดิสเนีย ฉบับ ภาษาไทย
- ๒๕๑๒ หนังสือชุดเด็กของชัยพฤกษ์
- ๒๕๑๓ ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์-ชัยพฤกษ์การ์ตูน

๔๓

วงการหนังสือสำหรับเด็กของไทย เริ่มต้นตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งเป็นปีหนังสือสากล สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ได้จัดการประกวดหนังสือชนิดต่าง ๆ รวมทั้งหนังสือสำหรับเด็กด้วย และมีการประกาศรายชื่อหนังสือที่ได้รับรางวัลในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ซึ่งได้จัดขึ้นทุก ๆ ปี^๑ โดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศให้เป็นปีเด็กสากล มีการตื่นตัวทางด้านการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก สำนักพิมพ์ต่าง ๆ หันมาให้ความสนใจเพิ่มจำนวนการผลิตหนังสือสำหรับเด็กมากขึ้น และสำนักพิมพ์บางแห่งได้ตั้งขึ้น เพื่อผลิตหนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ดูเพิ่มเติมที่ ภาคผนวก ค., หน้า ๑๓๒.

^๒ดูเพิ่มเติมที่ ภาคผนวก ง., หน้า ๑๓๒.